

nationalisten met grote beslistheid af. Voor Indië's verdediging was hij bereid de hoogste offers te brengen. Dat bleek al ten duidelijkste uit de algemene gedragslijn, 'De eer van de Nederlandse vlag', welke hij kort na de Meidagen van '40 op de vloot liet verspreiden. Onder verwijzing naar de bestaande marinevoorschriften bepaalde hij daarin o.m.,

'dat gestreden zal worden tot de laatste man, zolang de tegenstander nog op enigerlei wijze, met welk wapen dan ook, schade kan worden toegebracht;

dat tijdens of na de strijd geen onderdeel der Koninklijke Marine, hetzij dat een schip of vliegtuig is, dan wel een inrichting aan de wal aan de vijand zal worden overgegeven;

dat nimmer een schip, een vliegtuig of enig ander materieel, hieronder begrepen bedrijfsstoffen, de vijand in bruikbare staat in handen mag vallen;

dat Hr.Ms. oorlogsschepen, die in de strijd elk middel om de vijand schade toe te brengen hebben verloren, tot zinken zullen worden gebracht en met waaierende Nederlandse vlag ten onder zullen gaan'¹ –

men zou dit kunnen interpreteren (en zeker was dit de strekking van het stuk) als een instructie om in de Indische wateren de strijd tegen de Japanners tot het uiterste vol te houden, anders gezegd: bij die verdediging de Indische wateren nimmer te verlaten. Op zichzelf was dit niet in overeenstemming met wat de algemene strategie ter zee voorschreef: marineschepen zijn essentieel verplaatsbare gevechtseenheden die er, wanneer de vijand op een bepaald gevechtsterrein volstrekt oppermachtig is, verstandig aan doen zich van dat gevechtsterrein terug te trekken om er pas weer te verschijnen als de krachtsverhoudingen anders zijn komen te liggen. Inderdaad, in februari '41 bracht Helfrich in zoverre een wijziging aan in de richtlijn welke hij had uitgegeven, dat hij nu in een als 'zeer geheim' aangeduide beschikking bepaalde dat de Koninklijke Marine de strijd in Indische wateren zou voortzetten totdat de Japanners op Java hun hoofdlanding zouden hebben uitgevoerd – nadien zouden de resterende schepen en vliegtuigen verlof hebben, die wateren te verlaten om de strijd elders voort te zetten. Als laatste zin stond in die nieuwe richtlijn: 'De wens, het Vaderland (wáár ook) te blijven dienen, moet voorop staan en alle pogingen zullen daartoe in het werk worden gesteld.'² Dat het evenwel een primaire taak was van de marine om de

¹ Getuige Helfrich, *Eng.*, punt n, ongepublic. verhoren, vraagno. 68 915. ² Aangehaald in (Minist. van defensie, Kon. Luchtmacht, Sectie Luchtmacht Historie) O. G. Ward: 'De Militaire Luchtvaart van het Knil buiten Nederlands-Indië in de jaren 1942–1945' (z.j.), p. 2. (Verder aan te halen als: Ward: 'Militaire Luchtvaart').